

ΤΟ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑΚΟ ΝΟΗΜΑ ΤΗΣ ΕΥΤΥΧΙΑΣ & ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ – Ο ΕΠΑΝΑΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ, ΤΗΣ ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ & ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ (της Ιωάννας Μουτσοπούλου)

Μέχρι σήμερα η ευτυχία συνήθως παρουσιάζεται ως μία συναισθηματική κατάσταση του ανθρώπου εξαρτημένη από τις συνθήκες ζωής του. Συχνά γίνεται αντικείμενο «έρευνας» με μια επιφανειακή, αβαθή και κορεσμένη αντίληψη για τη ζωή, την ανθρώπινη φύση και τον κόσμο. Στην πραγματικότητα όλη η αντίληψη του ανθρώπου για την ευτυχία βασίζεται και εξαντλείται στην ικανοποίηση των επιθυμιών του και μάλιστα άκριτα και χωρίς ουσιώδη σκοπό.

Όμως αν θέλουμε να βγάλουμε κάποια άκρη σε αυτό τον λαβύρινθο της αναζητούμενης ευτυχίας, θα πρέπει να αναγνωρίσουμε ορισμένες αλήθειες. Μερικές θεμελιώδεις από αυτές είναι οι εξής:

1.- Οι ίδιες οι επιθυμίες συγκρούονται τόσο μεταξύ τους μέσα στον ίδιο άνθρωπο όσο και με τις επιθυμίες των άλλων ανθρώπων. Επομένως το αποτέλεσμα είναι συνεχώς μεταβαλλόμενο, η υποτιθέμενη «ευτυχία» ασταθής, ψεύτικη και σύντομη όπου υπάρχει.

2.- Ένα πράγμα που ξεχνιέται είναι ότι η ευτυχία δεν μπορεί παρά να είναι συμφυής σε βάθος με τη φύση του ανθρώπου και τη συνείδηση. Γι' αυτό, όσο ο άνθρωπος είναι αποξενωμένος από τον εαυτό του, τόσο δεν θα διαθέτει την ικανότητα να είναι ευτυχισμένος.

Μη λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω ο άνθρωπος επιχειρεί σε αντίθετη κατεύθυνση, δηλαδή αφενός μεν να αποκτήσει την ευτυχία απλώς ρυθμίζοντας τις εξωτερικές συνθήκες της ζωής, πράγμα που αφορά το πεδίο των αποτελεσμάτων αλλά όχι το πεδίο της συνείδησης (έστω και με κάποιες απαιτούμενες ψυχολογικές προσαρμογές) και αφετέρου να αποφύγει τον πόνο ως αντίθετο προς την ευτυχία. Και οι δύο αυτές προσπάθειες αξίζουν μεγάλης προσοχής, γιατί εμπεριέχουν τόσο ορθά όσο και λανθασμένα στοιχεία.

1) Προσπάθεια για ρύθμιση στο πεδίο των αποτελεσμάτων αλλά όχι της συνείδησης.

Η ευτυχία μπορεί να εξαρτάται από τις συνθήκες της ζωής, όμως η ίδια είναι έκφραση της συνείδησης. Αυτό λοιπόν που συνήθως επιχειρείται είναι να αλλάζουν οι εξωτερικές περιστάσεις (π.χ. χρήμα), ώστε να επιφέρουν ορισμένο επιθυμητό αποτέλεσμα, χωρίς όμως να αγγίζεται πραγματικά η συνείδηση που είναι αυτή που παράγει την ευτυχία ή τη δυστυχία. Και φυσικά εδώ ανακύπτει και το σχετικά άλυτο πρόβλημα του τι είναι η συνείδηση, μια και αυτή περιλαμβάνει πολλών ειδών συστατικά στοιχεία, διαφορετικού βήθους και εντάσεως, πολλές αντιφάσεις και άγνωστες περιοχές. Όμως η έλλειψη απόλυτης γνώσης δεν πρέπει να αποτελέσει σε καμμία περίπτωση δικαιολογία για αποφυγή της αναγκαίας διεργασίας στον εαυτό.

Στην πλειονότητα μάλιστα των περιπτώσεων ο άνθρωπος αποφασίζει να μην ασχοληθεί με κάποιο πρόβλημα που του είναι ήδη ορατό, γιατί αυτό θα συνεπάγεται θυσίες από τη μεριά του και αυτό δεν το θέλει, κρυπτόμενος πίσω από μία δήθεν άγνοια. Η άγνοια ως δικαιολογία είναι πολυτέλεια, γιατί ποτέ δεν θα είμαστε σε θέση να έχουμε την απόλυτη γνώση, επειδή αυτή η απόλυτη γνώση σημαίνει επίλυση των εσχατολογικών θεμάτων για τη φύση του ανθρώπου και των όντων, πράγμα που δεν μπορεί να γίνει.

Το όλο αυτό θέμα λοιπόν της ανθρώπινης προσπάθειας για την ευτυχία κινείται γύρω από δύο βασικούς άξονες της ανθρώπινης ζωής που είναι οι εξής:

α.-Στις ανθρώπινες σχέσεις, με προεξάρχουσα τη σχέση των δύο φύλων. Μάλιστα στη σχέση των δύο φύλων η σεξουαλικότητα έχει περιπλέξει ακόμη περισσότερο το πρόβλημα της αγάπης, γιατί και η ίδια είναι με ακατανόητο τρόπο περιπεπλεγμένη, καθώς συνδυάζει ένα σχετικά αδιευκρίνιστο ένστικτο με την επιθυμία και άλλους παράγοντες. Οι ανθρώπινες σχέσεις όμως ορίζονται όχι μόνον από αυτές των δύο φύλων, αλλά από τις σχέσεις ανάμεσα σε φίλους, τις οικογενειακές, τις σχέσεις γενικότερα ανάμεσα στους ανθρώπους, αλλά και αυτές του ανθρώπου με το μη ανθρώπινο περιβάλλον του και βέβαια και τη σχέση του με τον εαυτό του.

Η στενότητα της κατανόησης φαίνεται από το γεγονός ότι για παράδειγμα σε κάθε περίπτωση έχει δοθεί τόση σημασία στο θέμα της πίστης στο γάμο ή στις σχέσεις γενικά. Όμως αξίζει να παρατηρηθεί ότι δεν έχει δοθεί η απαραίτητη σημασία στην αγάπη, η οποία θα έχει ως αποτέλεσμα την πίστη και όχι μόνον αυτήν. Η πίστη είναι ένα επιθυμητό αποτέλεσμα για όλες τις σχέσεις π.χ. τις φιλικές, ενώ η αγάπη είναι αίτιο. Για την αγάπη λέγονται πολλά λόγια και ο καθένας μπορεί να ισχυρίζεται ότι οι συναισθηματικές ή σωματικο-συναισθηματικές θύελλες ή αντίθετα οι λογικές διευθετήσεις μιας φιλικής χλιαρότητας μαζί με την έλλειψη αισθαντικής θερμότητας σχετίζονται με την αγάπη. Όμως συχνά αυτό που νομίζουμε ως αγάπη είναι ακριβώς αυτό που την εμποδίζει και γι' αυτό το λόγο θα άξιζε τον κόπο να διερευνηθεί κανείς βαθύτερα το νόημά της, έστω και αν δεν πρόκειται να καταλήξει σε κάτι οριστικό.

Σίγουρα όμως θα καταφέρει να απορρίψει μερικές πλάνες για την έννοια και να έλθει πιο κοντά στην αλήθεια (όποια και αν είναι). Είναι σίγουρο ότι ο άνθρωπος τα θέλει όλα, όμως προτιμά πάντοτε να ξεκινά από αυτό που είναι το πιο εύκολο και το άλλο να το αφήνει για τη φαντασία και την επιθυμία.

Η διερεύνηση της αγάπης είναι αναγκαία και για έναν άλλο λόγο: επειδή σχετίζεται με όλες τις ανθρώπινες σχέσεις, αν και παίρνει διαφορετικές μορφές ανάλογα με το είδος των σχέσεων, (οικογενειακών, φιλικών, κοινωνικών).

Το σχεδόν σίγουρο είναι ότι η αγάπη δεν είναι συναίσθημα, αν και το συναίσθημα είναι ένας απόηχος της αγάπης στο επίπεδο της επιθυμίας.

β.-Στην επιδίωξη απόκτησης πλούτου οποιουδήποτε είδους, για να μπορεί κανείς να προσπορίζεται τα επιθυμητά υλικά αγαθά και κοινωνική – σεξουαλική καταξίωση. Σε αυτές τις δύο περιπτώσεις, που είναι οι πιο βασικές και συνήθεις στην ανθρώπινη ζωή, υπάρχει μια θεμελιώδης αντίφαση και ταυτόχρονα μία θεμελιώδης ομοιότητα.

Στην πρώτη επιχειρείται η απόκτηση και η διατήρηση της πίστης ως υποκατάστατου της αγάπης μέσω κτήσης, χωρίς αναζήτηση της εσωτερικής σχέσης, πράγμα που σημαίνει ότι ο άνθρωπος δεν θα μπορέσει να διαγνώσει την αληθινότητα μιας σχέσης ή αυτά που την παρεμποδίζουν. Πολλοί μιλάνε για την αγάπη (αν και όχι όλοι), αλλά την ταυτίζουν με λανθασμένα πράγματα ή φοβούνται να την αναζητήσουν, γιατί ίσως μία τέτοια προσπάθεια θα τους οδηγούσε να αποδεχθούν την αποτυχία.

Στη δεύτερη περίπτωση επιδιώκεται η απόκτηση ενός μέσου που αυτόματα γίνεται είδωλο και αυτοσκοπός.

Φωτό: wikipedia

2) Έλλειψη αυτογνωσίας, δηλαδή γνώση των κινήτρων και των ψυχολογικών διεργασιών. Αυτή είναι η δεύτερη προσπάθεια του ανθρώπου για την ευτυχία και πάλι χωρίς καμμία ενεργοποίηση πραγματικών αιτιών ευτυχίας. Η βασική έλλειψη αυτογνωσίας συνίσταται στην έλλειψη διάκρισης ανάμεσα στην επιθυμία και εκείνη την ανάγκη που προέρχεται από την σε βάθος ανθρώπινη φύση, την αληθινή ανάγκη. Ή με άλλα λόγια θα μπορούσαμε να πούμε ότι η ανθρώπινη φύση εμπεριέχει στοιχεία και ανάγκες διαφορετικές μεταξύ τους, ενώ η επιθυμία εκφυλίζεται σε υποκατάστατο των αναγκών.

Η θεμελιώδης σύγκρουση είναι αυτή ανάμεσα στην επιθυμία και την αγάπη. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η ανθρώπινη συνείδηση αποτελείται από διάφορες διαστρωματώσεις, από τις οποίες οι φέρουσες την επιθυμία είναι οι πιο επιφανειακές. Αλλά όλες λειτουργούν ταυτόχρονα, με αποτέλεσμα η μία να προσπαθεί να περιορίσει την άλλη. Το βέβαιο είναι ότι ο άνθρωπος βρίσκεται ακόμη μακριά της αγάπης, παρά τις διαβεβαιώσεις περί του αντιθέτου. Το γιατί βρίσκεται στη φύση της ίδιας της αγάπης, που περιέχει τόσο το στοιχείο της απροσωπίας όσο και του προσωπικού. Αυτά τα δύο είναι σε συνεχή σύγκρουση μεταξύ τους, ενώ πρέπει και τα δύο να διατηρηθούν αλλά σε μία εξελισσόμενη ισορροπία. Η ισορροπία αυτή δεν μπορεί σε καμμία περίπτωση να είναι ισορροπία ποσοστών εν είδει οικονομικού ή πολιτικού συσχετισμού, αλλά εν είδει ποιοτικής σύνθεσης. Όπου και να οδηγηθούμε σήμερα σε σχέση με οποιαδήποτε ιδέα, στο τέλος γίνεται φανερό η ανάγκη για εννοιολογική διεύρυνση της αντίληψής μας. Οι εύκολες χειροπιαστές αντιλήψεις για τον άνθρωπο, οι ρητορικές ρουτίνες ή με άλλα λόγια τα παλαιά κριτήρια, είτε πρόκειται για την ανταγωνιστική του φύση είτε για την εξάρτησή του από το περιβάλλον, δεν πρόκειται να τον οδηγήσουν πουθενά σε σχέση με την σημερινή ανάγκη του για διάγνωση των αιτιών της δυσπραγίας του, παρόλο που στο επίπεδό τους απηχούν μία αλήθεια. Η περιορισμένη αυτή αλήθεια όμως παύει να είναι αλήθεια, όταν παρεμποδίζει την ανάδυση μιας άλλης ευρύτερης και περιεκτικότερης αλήθειας. Αυτό συμβαίνει επειδή έτσι παύει να παίζει τον ορισμένο ρόλο της στο πεδίο της εμβέλειάς της και επιχειρείται να ελέγξει όλα τα πεδία που βρίσκονται πέραν αυτής.

Παράλληλα η αγάπη έχει χάσει για ορισμένους ανθρώπους την αίγλη της, πρώτον επειδή δεν μπορούν να την αισθανθούν, δεύτερο επειδή την ταυτίζουν με το συναίσθημα που αποδεικνύεται τελικά αδιέξοδο και αναξιόπιστο και τρίτο επειδή εκείνοι που την επικαλούνται ούτε την γνωρίζουν ούτε έχουν την πρόθεση να καθορίσουν τη ζωή τους σύμφωνα με αυτήν, παρουσιάζοντας έτσι μία πλήρη ασυνέπεια και ένα καταγέλαστο «πρότυπο». Η αγάπη συνήθως εμφανίζεται να είναι ένα συναίσθημα χαρακτηριστικό εκείνων των ανθρώπων που δεν έχουν **νοητική επάρκεια** ή να είναι ένα **καθήκον** επωφελές για άλλους όπως η οικογενειακή ομάδα. Χαρακτηριστικό αυτής της κατάστασης είναι ότι η αγάπη θεωρείται συνώνυμο της δέσμευσης και της έλλειψης ελευθερίας. Αυτό είναι ένα άλλο ζήτημα δυσχερές στην εννοιολογική ανάλυση της αγάπης, επειδή, για να αναλυθεί κάπως η αγάπη, θα πρέπει να αναλυθεί σχετικά και η έννοια της ελευθερίας. Αυτό είναι μία υπέρμετρη δυσκολία για τους περισσότερους, επειδή απαιτεί την ανάλυση των επιθυμιών και της ζωής στην προσπάθεια αυτή. Αυτή η θυσία πρέπει να γίνει, επειδή μία τέτοια διερεύνηση αναπόφευκτα θα απομυθοποιήσει τις πλάνες και τις γοητείες και επομένως θα καταστρέφει σταδιακά τις επιθυμίες και την πλάνη.

Αλλά το ζήτημα περιπλέκεται ακόμη περισσότερο, επειδή όντως η **νοητική επάρκεια είναι απαραίτητη για να προσεγγίσει κανείς περισσότερο την αγάπη.** Όμως εδώ πρέπει να τονιστούν δύο πράγματα εξ αντιθέτου: **Η νοητικότητα ως αντίθεση προς την αγάπη δεν είναι αληθινή νοητικότητα,** αλλά μία ιδιοτέλεια που χρησιμοποιεί τον νου ως όργανο ικανοποίησης. Μάλιστα θα έπρεπε να τονιστεί ότι συχνά η ίδια η ιδιοτέλεια θεωρείται νοητικότητα, πράγμα που είναι αναληθές, επειδή ο νους σκοπεύει στην αντίληψη του κόσμου και του εαυτού, πράγμα που δεν μπορεί να γίνει με την ιδιοτέλεια που στηρίζεται θεμελιωδώς στα ένστικτα και τις επιθυμίες. **Από το άλλο μέρος η έλλειψη νοητικότητας καθιστά τον άνθρωπο υποχείριο των συναισθημάτων και της γοητείας** και επειδή έτσι δεν ολοκληρώνεται η αντίληψή του για τον κόσμο και τον εαυτό, δεν μπορεί να προσεγγίσει επαρκώς την έννοια της αγάπης. Επειδή η ολοκλήρωση αυτή απαιτεί μεγάλο κόπο και επιπλέον καταστρέφει τη συναισθηματική αχλύ, πολλοί άνθρωποι την αποφεύγουν, για να μη χάσουν όσα είναι η συνήθειά τους, και έτσι αντιμετωπίζουν τις σχετικές έννοιες υπό ένα περιορισμένο πρίσμα.

Φωτό: wikipedia

Το να προσπαθούμε να συγκρίνουμε αυτά τα δύο αρνητικά φαινόμενα δεν ωφελεί κανέναν, επειδή και τα δύο στον κατάλληλο χρόνο επιφέρουν τις δικές τους επιβλαβείς συνέπειες. **Βεβαίως η συναισθηματικότητα είναι προτιμότερη της ιδιοτέλειας και έχει δώσει στην ιστορία εξαιρετικά παραδείγματα θάρρους και αυτοθυσίας.** Όμως, όταν γίνεται **συνήθεια, γίνεται εύκολα έρμαιο μιας ξένης ιδιοτέλειας** όπως π.χ. της διαφήμισης ή των μαζικών προτύπων και επιπλέον η ίδια απέναντι σε ό,τι την υπερβαίνει αντιτάσσει μία αυταρέσκεια αυτοπραγμάτωσης που εμποδίζει την εξέλιξη. Αποτελεί σε αυτή την περίπτωση και αυτή μία διαφορετικού τύπου ιδιοτέλεια, περισσότερο ψυχολογική και αδρανειακή.

Η ανάπτυξη της νοητικότητας σαφέστατα εμπεριέχει έναν κίνδυνο για ηθική εξαχρείωση, όμως ταυτόχρονα εμπεριέχει και την προοπτική μιας εξαιρετικής ανθρώπινης έκφρασης και αποτελεί μονόδρομο για την πληρέστερη αντίληψη και έκφραση της αγάπης –και όχι μόνον της αγάπης.

Η επιθυμία είναι ένας τρομερά σημαντικός παράγοντας που έχει κατακλύσει και ελέγξει τόσο το συναίσθημα όσο και τη νόηση. Είναι μία δημιουργική δύναμη η οποία υπό προϋποθέσεις αποτελεί μία κινητήρια δύναμη για την εξέλιξη του ανθρώπου. Όμως **πρέπει να αλλάξει τόσο την κατεύθυνσή της όσο και την ποσότητα της δυνάμής της,** την οποία αντλεί από την άγνωστη πλευρά του ανθρώπου, δηλαδή τον τομέα των υπαρξιακών του παρορμήσεων, και υποκαθιστά αυτή την πλευρά στον φαινόμενο κόσμο, δημιουργώντας έτσι ένα σχίσμα ανάμεσα στην ψυχικότητα και την εμφάνιση. Στην πραγματικότητα η επιθυμία σε αυτή την περίπτωση παίζει τον ρόλο της ύπαρξης (από όπου άντλησε τη δύναμή της), αλλά ως ηθοποιός δεν μπορεί παρά να παραμορφώνει την αλήθεια με ό,τι αυτό μπορεί να συνεπάγεται για τη ζωή. Αυτό είναι αυταπόδεικτο από το ανικανοποίητο που ακολουθεί την εκπλήρωση των επιθυμιών, **επειδή αν επρόκειτο για καθαρές υπαρξιακές ανάγκες, η ικανοποίηση θα ήταν οριστική, επειδή η εξελικτικότητα δεν είναι οπωσδήποτε συναφής με το ανικανοποίητο. Όμως σε εκείνη την περίπτωση δεν θα ήταν ικανοποίηση, αλλά αυτοπραγμάτωση. Η επιθυμία λειτουργεί ως σύνδρομο στέρησης, ενώ η ύπαρξη δεν μπορεί παρά να λειτουργεί ως ελευθερία. Άρα η εξέλιξη στη μία περίπτωση έχει τον χαρακτήρα του εξαναγκασμού, ενώ στη δεύτερη της βεβαιότητας του είναι.**

Η φύση της επιθυμίας είναι επίσης πολύπλοκη και μπορεί κανείς απλά να διακινδυνεύσει την ανάλυσή της, όπως συμβαίνει και σε κάθε ανθρώπινη ιδιότητα όπως η θέληση, η αγάπη και άλλες. Πάντως φαίνεται πως οι ιδιότητες της ύπαρξης -ό,τι και να σημαίνει αυτός ο όρος που σίγουρα είναι εξελισσόμενος στην αντίληψή μας- εμφανιζόμενες στον φαινόμενο κόσμο, δηλαδή στην άμεση συνείδησή μας, έχουν αλλάξει δραματικά εμφάνιση λόγω της υποκρυπτόμενης και σταδιακά αποκαλυπτόμενης σχέσης ολότητας και ατομικότητας. Αυτό όμως δεν μπορεί παρά να είναι αντικείμενο μιας άλλης ανάλυσης.

Πάντως η επιθυμία, παρά τον καθοριστικό και αναγκαίο ρόλο της στην ανθρώπινη εξέλιξη, δεν μπορεί να υπερβεί το είναι, επειδή το είναι ως εσχατολογική όψη είναι πέραν των ειδώλων, ενώ η επιθυμία είναι είδωλο και εξαρτάται από τα είδωλα. Μοιάζει με αίτιο, αλλά είναι δευτερεύον αίτιο, δηλαδή αποτέλεσμα που προηγείται χρονικά άλλων επόμενων αποτελεσμάτων –όμως είναι παρεπόμενο του χρόνου όπως όλα.

Η αυτογνωσία δεν επιβάλλεται. Ό,τι επιβάλλεται είναι πλάνη, ακόμη και όταν είναι ορθό. Η ίδια η επιβολή αποτελεί το λάθος. **Η αυτογνωσία δεν μπορεί παρά να είναι αποτέλεσμα ελεύθερης απόφασης, μόνον που η ελευθερία δεν είναι αυτό που συνήθως φαντάζεται ο άνθρωπος: μια αποδέσμευση από υποχρεώσεις και κόπους σωματικούς και ψυχολογικούς.** Εν συντομία μπορούμε να πούμε ότι η ελευθερία προϋποθέτει βούληση (όχι επιθυμία) και ευθύνη. Η ελευθερία ως έλλειψη ή μείωση της ευθύνης είναι εξουσία, γιατί σε αυτή την περίπτωση είναι είδωλο επειδή έτσι ειδωλοποιεί την ίδια την ελευθερία ως μία μορφή χωριστή από τις μη αρεστές μορφές. Η ελευθερία δεν επηρεάζεται από αρέσκεια ή απαρέσκεια. Βέβαια εδώ πρέπει ο άνθρωπος να είναι ανοικτός στον προσδιορισμό του σκοπού της ζωής του, επειδή όταν ο σκοπός του είναι αμετάκλητος σε συγκεκριμένους προσδιορισμούς, τότε προσδιορίζει a priori το περιεχόμενο των εννοιών που ανιχνεύει, χωρίς να το ομολογεί. **Η ειλικρινής αναζήτηση προϋποθέτει ανοιχτότητα αντίληψης και απόφασης, αλλιώς ο άνθρωπος θα κατευθύνει την αναζήτηση και την ερμηνεία στον προαποφασισμένο στόχο του.** Μπορεί π.χ. να μιλάει για αυτογνωσία, χωρίς όμως να θέλει να θίξει καθόλου το ζήτημα της εξουσίας και των ειδώλων της. Αυτό θα είναι ήδη μία πλάνη και μία υποκρισία προς τον ίδιο τον εαυτό, επειδή η αυτογνωσία είναι πέραν της εξουσίας και δεν μπορεί ως ευρύτερο να υποταχθεί στο πιο περιορισμένο, γιατί τότε παύει να είναι ό,τι είναι. Όλο λοιπόν αυτό είναι ένα θέμα πολύπλοκο που απαιτεί μεγαλύτερη και ριψοκίνδυνη ανάλυση, η οποία, ακόμη και αν είναι επιτυχής, καθόλου δεν εγγυάται την πραγματική βίωση της ελευθερίας ή της ευτυχίας, επειδή η πραγματική βίωση βρίσκεται πέραν του νου και των δικών του ειδώλων. Όμως παρά τις δυσχέρειες ο δρόμος για την ευτυχία αναγκαστικά πρέπει να περάσει από σταδιακές διευκρινίσεις, με την παράλληλη αποδοχή ότι ούτε την απόλυτη αλήθεια μπορεί να γνωρίζει κανείς ούτε μπορεί να προχωρήσει με άλματα ή ασυνέχειες συνείδησης ούτε μπορεί να κατοχυρώσει τη μονιμότητα του κάθε σημείου ισορροπίας που επιτυγχάνει κάθε φορά. **Η χαρά της αναζήτησης στην περιπέτεια της ζωής πρέπει να πάρει τη θέση της θλίψης και η σοβαρότητα της αναζήτησης και της νόησης θα αναιρεί τη χαρά ως έκφραση του ανόητου.**

**29 Νοεμβρίου 2009,
Ιωάννα Μουτσοπούλου, δικηγόρος
Μέλος της Γραμματείας της ΜΚΟ ΣΟΛΩΝ
ioanzisi@otenet.gr**